

חולין ז

עניין: לשון הבאי, גוזמא

בן יהוידע

ד"צ ע"ב דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי. ו"ל מה הכרח למקראות והאריזות לדבר לשון הבאי. ונ"ל בס"ד לכל מקרא ולכל מאמרי רז"ל יש סוד, ולפי ביאור שיש לזה דרך הסוד אין זה לשון הבאי אלא לבון אמיני ומדויק כיצד ורק הפשט שלו שהיה כמו משל הוא לשון הבאי, ולפי הכונה הסודית מוכרח לדבר בלשון זה ואינו הבאי. ונ"ל מ"ש הבאי היינו ר"ל הבא יוד, כי ד' חלקים פרדם רמזים בד' אותיות השם, וחלק הסוד רמזו ב"ד דשם הוי"ה, ול"ה הבאי כלומר הבא ללשון זה חלק הסוד שהוא ב"ד וזה חרש אמינותו:

מתא דירושלים

שקלים פ"ח ה"ב

מתני' השנ"ג לומר וכו', ארכה ו' ורחצה כ' ושלש מלאות כסנים טו' וזלזל לוחם, ועסיק צינורלמי פס דגחמא, ושענתי בשם הבאון מו"ה אלי' ייכלל צדיות דלמות הכלים צה"ט טעמים אליצא דר"י לעיל פ' ו"ז ה' ח' ופסוק כלי סוד וכו' כשנעדר ארכו ורחצו סוף ק"כ אמה וסס לפ"ז טע' מלאות טעמים ושיעור אמה של חס סוף טעם א"כ כל כסן סוף צ"ב י"ז ס"ב טעמים לכל כסן וכו' מלאות סוף ג' מלאות כסנים ודפס"ט,

רבי צדוק הכהן שיחת מלאכי השרת פ"ג

[כ] ויש להוסיף ביאור על זה, כידוע וכמו שכתב הרשב"ם [פסחים קט, א] כי דרך רז"ל בש"ס לתפוס מספר שלש מאות לגוזמא, וכן הם הגוזמאות שזכרו רז"ל [חולין ז, ב] שדברי חכמים בשלושה מקומות תפוח גפן ופרוכת.⁴⁸ ושמעתי כי שלש מאות היא הגוזמא היותר גדולה בעולם הזה, כי מספר ה' אינו מזה העולם אלא מעולם הבא, ועד ה' מספרי העולם הזה, והוא דבר עמוק בחכמה. וקצת ביאורו בפשוט כמו שאיתא [ירושלמי פ"ק דסנהדרין] בטעם 'אמת', 'א' ראש, ראש האותיות, 'מ' אמצע, 'ת' סופן, לומר אני ראשון ואני אחרון כו'. וכמו שנתבאר לעיל כי האמת הוא מה שהוא קיים לעד, ועל זה מורה ה'ת' שאני אחרון. אבל מה שאינו קיים לעד לא

הגיע עד מדרגת אות ה'ת', שהוא מורה על האחרית והקיום באחרית. כי בריאת העולם על ידי התורה שהיא דפוסה כמו שאיתא בבראשית רבה [פרשה א], והתורה כללה כ"ב אותיות, רק בצירופים וחיבורים שונים, והם יסודי הבריאה. ויא' ראשית, ולכן מספרו אחד, ואין נרגש במבטא, שהראשית ה' אחד שאין מורגש כלל לגשמית, וכו' התחלת התורה שהיא רוחנית הבריאה. אבל התחלת בריאת העולם ב'ב', וכמו שכתבתי כל זה במקומו באורך. והולך עד ה'ת' שהיא האחרית, והאחרית הוא עולם האמת. אבל האי עלמא דשיקרא אינו מגיע עד האחרית, ולכן עד ה'ת' הוא רק בעולם האמת, אבל בדמיון הגוזמות רק עד מספר היותר גדול מן האותיות המספריות שבו והוא ה'ש'. [וכוזה

שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' עג

שאלה. הא דאמור רבנן¹ בשלשה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי, קשה דאמר מר² אפי' שיחתן צריכה שנון ומהו חלמוד בלשון הבאי.

תשובה. לא חכמים בלבד אמרו, אלא דברה תורה בלשון הבאי³ ערים גדולות ובצורות בשמים. דברו נביאים בלשון הבאי⁴ ותבקע הארץ בקולם בשעה שנמשח שלמה. ובג' מקומות דברו חכמים בלשון הבאי: תפוח במסכת תמיד פ"ב⁵, גפן במסכת מדות פ"ג⁶, ופרכת במסכת שקלים פרק ח'⁷, ואתא מניינא למעוטי כוס של זהב שבו משקין את התמיד [ביד"ש נוסף: בפ"ג דתמיד (כט.)] דאיכא למ"ד גוזמא ומרא דשמעתין קסבר אין עניות במקום עשירות⁸.

וכבר פירשו מרי דאגדתא כי ערים גדולות ובצורות בשמים הוא כמשמעו שהן בצורות במרום שאין ע' שרים של מעלה נכנסים באוירה של א"י. אף אנו נאמר "ותבקע הארץ בקולם" כי א"י שהיא פעמים מתקפלת כמעט¹⁰ "הארץ אשר אתה שוכב עליה" פעמים מתרחבת כמעט¹¹ "ורחבה ונסבה למעלה" כי על כן נקראת¹² ארץ הצבי, או במלכות שלמה נבקעה ורחבה כל האפשר בחוק מציאותה של אותה שעה כיון שהיה עתיד לישב על כסא ה'.

והח"א דתפוח הכי קתני "אין מדשנין", שהוא נוי למזבח, ואעפ"כ א"א להיות עליו יותר מש' כור אבל טפי מהכי אינו נוי למזבח אלא מטריד במקום המערכה וצריך לפנותו. ומ"מ כיון שא"צ להגביה את התפוח כ"כ עד שנצטרך לדשנו מחמת דוחק שלא יצר המקום למערכה, גוזמא או הבאי קרינן לה.

וגפן שזחבה משמש לג' קדושות, וכן פרכת יש לפנים הימנה ג' קדושות, אולם היכל ודכיר, דייק שהוא מניינא ד"שלש מאות כהנים" אלא דלא איכפת לן, וקושטא קתני, דנמנו על הגפן ביום אחד כ"ב מתנודכים, ונמנו כן בטבילת הפרכת שהיו מתקבצים לראות טבילתה משום חבוב מצוה¹³.

הנה ברכו את יהוה ר"ת "הבאי" שאין בדבריהם דבר במל, אלא ודאי שיחתן, והיינו הבאי שלהן, צריכה למוד בלי ספק.